

ענת סרוגטי, העולם הזה

כך זה קרה במציאות: דגלים פלסטיניים בידי תלמידות במרכז רמאללה

עד שנגיע לקו הזה. אולי לא נגיע. אבל אם נגיע, נצטרך להגיב בחזקה.

מחנה לטרון

גם הפעם התגשמה התחזית הפסימית. לבמשך ששת החודשים, מאז מותו של עבד אל-רחמן אל-חינאווי, השתנו הרבה דברים בגדה. האווירה השתנתה כליל. שביתת-הקניות היתה כמעט כללית. הופעת התלמידים בבתי הספר, כשהם לובשים את "הצבעים", הפכה תופעת-קבע. סיורי צה"ל לא נתקלו עוד בהמוני מיידהאבנים, וגם לא חששו מפני פצצות-תבערה, אבל היתה להם הרגשה שהם נעים בחלל ריק. האנשים לא התייחסו אליהם והתעלמו מקיומם. כשנדרשו תושבים להציג תעודות, מילאו את הפקודה בשקט. עד שיום אחד נפסק גם הדבר הזה. התושבים סירבו להודות, והשיבו בפסוק הסטנדרטי: "אני ערבי מפלסטין". מחנות-הכליאה החדשים, שקמו ברחבי השטחים, התמלאו עד אפס מקום. רבים לא עזרו בכך והודו כשנדרשו לכך, אך מיספר

במקומם ננהל מערכה מסוג אחר. למחרת היום יצאו שניים ממשותפי ההתייעצות בשקט לעמאן, לדבר באופן דיסקרטי עם מי שצריך לרכר. לשב"כ נודעו פרטי ההתייעצות תוך 24 שעות. הוחלט שלא לנקוט לפי שעה פעולה.

הקו האדום

כ עובר שבוע נפוצה ברחבי הגדה והרצועה שמועה: "לא קונים שימורים מישראל". לא היו הוראות בכתב, ואי אפשר היה לאתר את מקור היוזמה. תוך יומיים-שלושה הגיעה אל הפינה הרחוקה ביותר בשטחים הכבושים. הסוחרים היהודיים, שבאו למכור שימורים, מצאו שאף קופסה אחת לא נמכרה, מג'נין בצפון עד רפיח בדרום. הסחורה המשיכה לעמוד על המדפים. במישרי הממשל משכו בכתפיים. "אז מה?" אמר אחד הקצינים. "אני נמצא פה כרי לראווג לשקט, לא כרי למכור

החרשות, וגם כמה אנשים שהכל ידעו שהם מייצגים את אל-מוזנמאת" (האירגונים הלוחמים). מחמוד מחמוד ניסה להסביר את שיטתו, אך הקהל היה ספקני. כפי שאמר גבר אחד, שנענה בהינתנו של הסכמה: "היהודים מבינים רק את שפת-הכוח. השיטות האלה שלך היו אולי טובות בהודו או באמריקה, אבל שם לא היה צבא ישראלי". מחמוד לא איבד את סבלנותו. הוא הסביר שיטת ההתנגדות הפאסיבית אינה ביטוי של חולשה. "גאנדי היה איש-מוסר", הסביר בעקשנות. "אבל הוא היה גם לוחם מפוכח מאוד. הוא הבין שהצבא הבריטי בבריטניה כבד כל התנגדות אלימה, אך שיטתו הבריטית מול מיליוני הודים, המפירים את החוק בדרך בלתי אלימה. גאנדי חשב שהתפקיד העיקרי שלו הוא להרים את המוראל של ההודים, לנטוע בהם גאווה והרגשת-כוח, לתת להם את התחושה שהם מהווים ציבור גדול, מאוחד ונחושה-החלטה. הפרת החוק שאסר לייצר מלח היה כלי אידיאלי. הוא איפשר לכל הודי להפר את החוק בביתו, בלי סיכון, וכך עירער את הבסיס הנפשי של מישטר-השיעבוד". נתחיל לייצר מלח? ליגלג האיש של ג'ורג' חשב. "מאחזין לותר קינג שבר את הפרדת הגזעים באוטובוסים

"זה יגמור את כל העניין, נאנח מושל רמאללה. הוא טעה

המסרבים הלך וגדל. "הייתי במחנה", היתה תשובה כמעט-קבועה לשאלה "איפה היית?" מי שלא נעצר כמעט התבייש. הנחיות לדרכי ההתנגדות הפאסיבית שודרו עתה בגלוי בטלוויזיה הירדנית, בשם "ההתנגדות". "ההתנגדות" לא היתה אירגון מוגדר. היא היתה בכל מקום ובשום מקום לא. היא היתה חמקנית, מעורפלת, אך מוחשית מאוד. בשני הצדדים ידעו ראשי המאבק היכן הקו האדום — וכי העימות על הקו הזה הפך בלתי-נמנע. בעיר-אליפטר, החג הגדול, לא הופיעו המוני העובדים הערביים לעבודה בישראל. זה היה צפוי, ונעשו סידורים כדי לספל בכך, כמו בכל שנה. אך גם למחרת היום נעדרו רוב העובדים, וגם ביום שלאחריו. כשנשאלו המעסיקים שכאן, על חבריהם הנעדרים, משכו בכתפיהם ואמרו: "ואללה, לא יודע. אולי חולה". אתרי-הבניין שבתו. הרחובות נשארו מלוכלכים. בתי-הרושת רבים הפסיקו את הייצור. החקלאות שבתה במושבים, וגם בחלקים אחרים של ההתיישבות העובדת. התגובה היתה מוכנה מראש. עוד באותו לילה הקישו חיילים על הדלתות של מאות אישים ערביים, וכיניהם מחמוד מחמוד. הם נכלאו במחנה-מעצר חדש ליד לטרון. ירדן סגרה את הגשרים והמעברים, כדי למנוע את גירושם. אבל הפועלים לא חזרו. ההנחה הבטוחה ביותר — שהפועלים לא יוכלו להרשות לעצמם לוותר על עבודתם — התערערה. הרוח שטופחה במשך חצי-השנה יצרה מציאות אחרת. שכנים התחלקו עם המובטלים באוכל, קרן חשאית אספה כספים רבים מידי עשירים, שעד כה לא שמחו לתרום, וחילקו את הכסף בין המישפחות. "זה יכול להיות סיפור ארוך." נאמר ברו"ח סודי שהוגש לשר הביטחון. "זה היה באמת סיפור ארוך. (המשך בכוא היום).

שימורים? כשהצביע מישוהו על התקרים המסוכן, המשיך: "מה אתה רוצה? אפשר לאסור אדם שעושה משהו. אי אפשר לאסור אדם מפני שהוא לא עושה משהו. איך אתה יכול לזהות אדם שלא קונה משהו?" בכל זאת הצליח השב"כ להתחקות אחרי כמה אנשים שהעבירו את החרטה, ואלה נעצרו בעוון הסתה: אבל זה לא שינה דבר. "צריכים לאסור את המחמוד הזה!" אמר אחד הקצינים למתאם הפעולות. אולם זה סירב. "זה רק יגביר את התנופה של העניין ויהפוך אותו לקדוש. נשכ ונחכה, כמו שהחלטנו. אולי זה יעבור." זה לא עבר. מן השימורים זה עבר לסיגריות, ומשם לענפים אחרים. כל אדם בגדה הרגיש שקורה משהו. האווירה המיואשת, ש-עושים משהו, ש-מישהו מחליט". אחרי כמה שבועות של היסוסים כולטים, התקבלה גם החלטה באש"ף. התייעצות ממושכת, בראשות יאסר ערפאת עצמו, הגיעה למסקנה שהדרך החדשה טובה. אומנם הושמעו החששות השיגרתיים בדבר צמיחת הנהגה אלטרנטיבית בגדה, אך ראשי האירגון השתכנעו שיוזמי ההתנגדות הפאסיבית אינם שואפים לכך. הפיגועים האלימים פסקו כמעט כליל. גם אירגוני-הסירוב, שהתנגדו לקו החדש, הבינו שלא כראי להם לעסוק בפעולות העלולות להרגיז את הציבור הפלסטיני עצמו. הם חיכו. גם במישר-הביטחון בתל-אביב המתינו. בריונים ממושכים התקבלה לבסוף הדיעה שיש קו אדום. אמר זאת אחד הכלכלנים, שנקרא לחוות דיעה על הצד הכלכלי של החרם. "תראו, רבותי", אמר, "הרם-הקניות יכול להכאיב למישהו, לפגוע במיפעל זו או אחר, אבל כואו נאמר שזה לא קריטי. לא נמות מזה. אנחנו נגיע למצב קריטי כאשר יפסיקו הפועלים הערביים לכוא לעבוד אצלנו. זהו הקו האדום". ריעה זו התקבלה. "אז כך." סיכם השר, "אנחנו נמשיך להתאפק

במונטגומרי על-ידי שביתת-נוסעים שנמשכה שנה. שביתת-קניות יכולה להיות מכשיר יעיל מאוד. זה גם לא בניגוד למסורת שלנו. תחשבו על השביתה הגדולה שבה התחיל המרד הפלסטיני ב-1936". "מה זה יעזור?" פיקק האיש של פת"ח. "זה יתן לציבור שלנו תחושה חדשה של גאווה. זה יוכיח שהוא יכול לעמוד מול שילטון-הכיבוש בראש מורם. זה יתן לכל אדם בגדה את ההרגשה שהוא עצמו תורם משהו למאבק, שהוא שווה משהו. זה יתן הרגשה של ליכוד. זה יגבש מנהיגות מקומית אמיתית. כאשר ירגישו היהודים שאנחנו לא אבק-אדם, הם יתחילו לכבד אותנו ולדבר איתנו ברצינות. חוץ מזה, וכאן העיף מחמוד מבט רב-משמעות לעבר אנשי האירגונים, "זה גם יוכיח לראשי עשרת שיש ציבור בשטחים הכבושים, שיש לו תפקיד חשוב ונכונים של היהודים? ליגלג האיש של חבש. "שלום וכוונות? מה הם שווים?" "הרבה, הודה מחמוד, "אבל אם ננקוט את השיטה הזו ישנתה. לכוונות-השלום היהודים יכול להיות יטי גדול. אם נעבור לשיטת ההתנגדות הפאסיבית, ישתפו פעולה איתנו מטעמי מצפון". "מה מציע?" שאל אחד הזותיקים, שהוכרת המאורעות של ידה בו אהדה. "אמר מחמוד, "שנבקש את האירגונים להפסיק מציע, אמר מחמוד, "שנבקש את האירגונים להפסיק את הפיגועים האלימים, לפחות במשך תקופה מסוימת.